

Додаток
до розпорядження начальника
обласної військової адміністрації
від 26.02.2025 № 278/2025-р

ІНФОРМАЦІЯ

про роботу архівних установ області в умовах воєнного стану

Відповідно до чинного законодавства Державний архів Хмельницької області (далі – Державний архів) та архівні установи – структурні підрозділи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, організують та спрямовують свою діяльність на реалізацію державної політики у сфері архівної справи та діловодства.

В умовах воєнного стану основними пріоритетами в архівній галузі є забезпечення стабільного функціонування мережі архівних установ області, формування Національного архівного фонду (далі – НАФ), здійснення ініціативного документування подій війни, комплектування документами з кадрових питань (особового складу), створення достатніх умов для гарантованої збереженості архівних документів, надання безперешкодного доступу користувачів до архівних інформаційних ресурсів, забезпечення соціально-правових запитів та інформаційних потреб громадян, цифровізація архівної справи. Важливим питанням залишається забезпечення збереженості та комплектування архівних фондів, приміщень та майна архівних установ, покращення їх матеріально-технічного стану.

До системи архівних установ області сьогодні входять Державний архів, архівні відділи Кам'янець-Подільської, Хмельницької, Шепетівської районних державних адміністрацій, Старокостянтинівської, Нетішинської, Хмельницької, Шепетівської, Деражнянської міських рад, Кам'янець-Подільський міський архів та 25 трудових архівів органів місцевого самоврядування.

Загальна штатна чисельність працівників архівних установ в області становить 137 штатних одиниць (у Державному архіві – 42, архівних відділах райдержадміністрацій – 27, архівних відділах міських рад – 22, трудових архівах – 46).

З метою розгляду нагальних питань та найважливіших напрямів архівної справи при Державному архіві діє колегія та інші консультативно-дорадчі органи. У 2024 році проведено 9 засідань колегії, 4 засідання Науково-методичної ради, 14 засідань Експертно-перевірної комісії (далі – ЕПК), у тому числі 3 виїзних на базі архівних відділів міських рад.

На виконанні у Державному архіві перебувають дві регіональних програми. Бюджетне фінансування Обласної програми розвитку архівної справи на 2022-2025 роки у 2024 році не здійснювалося. У минулому році в рамках виконання Програми формування страхового фонду документації Хмельницької області на 2022-2025 роки до обласного страхового фонду документації закладено докумен-

тацію по 24 об'єктах області на 6486 арк. на суму 219 429,00 грн., що відповідає плановим показникам.

На 01 січня 2025 у Державному архіві зберігається 8236 фондів (понад 2,05 млн. одиниць зберігання (далі – од. зб.). За підсумками 2024 року загальна кількість справ НАФ в архівосховищах архівних відділів райдержадміністрацій області зросла на 15% (3273 фонд, 459 тис. од. зб.), архівних відділів міських рад – на 23% (472 фондів, 96,2 тис. од. зб.).

Попри відсутність резервів вільних архівних площ та понаднормове завантаження архівосховищ торік забезпечено приймання на зберігання понад 3,7 тис. справ НАФ, у тому числі 526 книг відділів державної реєстрації актів цивільного стану у Хмельницькій області.

На засіданнях ЕПК розглянуто та схвалено описів: 30832 справи постійного зберігання, 803 од. зб. документів особового походження, 1636 одиниць обліку (далі – од. обл.) фотодокументів, 604 од. обл. фонодокументів, 112 од. обл. відеодокументів, 26373 справ з кадрових питань (особового складу), 385 номенклатур справ, 145 інструкцій з діловодства, 350 історичних довідок, 381 положення про ЕК та архівні підрозділи, 323 акти (772894 справ) на виділення для знищення документів не внесених до НАФ.

Джерелами формування НАФ архівних установ області є 2230 підприємств, установ та організацій, у тому числі 903 джерела комплектування (155 обласного, 530 районного та 218 міського підпорядкування), що на сьогодні акумулювали 206432 справи постійного зберігання, з яких 22265 справ зберігаються понад встановлені строки через відсутність вільних площ в архівних установах області, та 416429 од. зб. з кадрових питань (особового складу).

Позитивною є практика надання методичної та практичної допомоги у формі виїзних семінарів щодо організації архівної справи та забезпечення збереженості документів в архівних відділах райдержадміністрацій, архівних установах, які відбулися у 2024 році у Кам'янець-Подільській, Деражнянській, Шепетівській, Хмельницькій, Красилівській, Славутській, Ізяславській, Старокостянтинівській, Дунаєвецькій, Нетішинській міських, Летичівській, Вінковоцькій, Сатанівській, Теофіпольській, Меджибізькій, Ярмолинецькій селищних, Крупецькій сільській радах. В установах-джерелах формування НАФ здійснено 192 перевірки стану діловодства та архівної справи, проведено 55 семінарів з підвищення кваліфікації працівників діловодних та архівних служб.

Здійснюється моніторинг забезпечення збереженості погосподарських книг в органах місцевого самоврядування.

У рамках огляду на краще забезпечення збереженості документів НАФ, культурної спадщини України, стану діловодства в закладах культури області надано методичну та практичну допомогу з питань упорядкування та організації діловодства 22 установам місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування сфери культури, 45 бібліотекам, 17 музеям, 12 центрам культури, 38 будинкам культури, 22 школам. У 2025 році такий проєкт заплановано в закладах охорони здоров'я області.

У взаємодії з громадськістю розвивається напрям ініціативного формування документальних комплексів, накопичуються матеріали колекції документів з героїчного спротиву українців у російсько-українській війні про воїнів-подолян, які загинули, захищаючи цілісність та суверенітет України, що надходять від архівних установ області, органам місцевого самоврядування. Колекція фото-, фоно- та відео документів “Задля Перемоги”, що фіксують громадсько-патріотичну та соціальну ситуацію на Хмельниччині в період збройної агресії становить 2131 од. зб. та продовжує зростати.

Реалізовувалась галузева Програма здійснення контролю за наявністю, станом та рухом документів Національного архівного фонду у Хмельницькій області на 2020-2024 роки, у рамках якої в архівних установах перевірено наявність та фізичний стан 73283 справ. Зокрема, у Державному архіві перевірено наявність та фізичний стан 35 тис. справ, у тому числі понад 12 тис. справ одного із найцінніших фондів – Ф. 113 Старший нотаріус Кам’янець-Подільського окружного суду (1880-1920 рр.).

Продовжуються усі види ремонтно-реставраційних та консерваційних робіт з архівними документами. Архівістами області забезпечено реставрацію 9150 арк., ремонт 15261 арк., дезінфекцію 1060 арк. документів, опрацьовано та підшито 2426 справ.

Важливим напрямом є цифровізація архівної галузі та забезпечення процесу оцифрування документів НАФ в архівних установах області. У рамках галузевої Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022-2025 роки Державним архівом створюється цифровий фонд користування, до якого у 2024 році внесено копії 314 од. зб. з паперовими носіями (113286 файлів) та копії 978 описів справ (понад 10 тис. файлів). За співпраці з Family Search International (США) у 2024 році оцифровано 34866 од. зб. 59 фондів (понад 2,5 млн кадрів). Успішно реалізується спільний проєкт БФ “Меморіал Голокосту “Бабин Яр” (виготовлено 2179 кадрів). Відбувається оцифрування довідкового апарату (описів справ) в архівних установах області із подальшим розміщенням на вебсайтах райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування у Кам’янець-Подільському міському архіві, архівних відділах Нетішинської та Старокостянтинівської міських рад, Кам’янець-Подільської та Хмельницької райдержадміністрацій, трудових архівах області (КУ Дунаєвецької міської ради, “Трудовий архів”, Красилівський трудовий архів, трудовий архів Летичівської селищної ради, відділ “Трудовий архів Меджибізької селищної ради Хмельницького району”, архівний підрозділ Сатанівської селищної ради, КУ “Трудовий архів Старосинявської селищної ради”). У старостатах Городоцької міської територіальної громади відбувається процес цифровізації погосподарських книг. На вебсайті Державного архіву забезпечено безперервний віддалений доступ до описів справ фондів та цифрових копій документів. На теперішній час оприлюднено 1424 од. зб. та 532 описи.

Залишається потреба у вирішенні питань соціально-правового захисту громадян, задоволення запитів науковців, краєзнавців та дослідників генеалогії шляхом надання доступу до архівної інформації.

У 2024 році архівними установами області виконано близько 30 тис. запитів, у тому числі понад 17 тис. запитів соціально-правового характеру. Читальні зали архівних установ у 2024 році надали послуги 860 користувачам (319 – у Державному архіві).

Забезпечується реалізація науково-публікаційної та інформаційно-просвітницької складової архівної роботи.

Торік архівісти взяли участь у роботі 23 всеукраїнських та обласних наукових конференцій. За сприяння обласної військової адміністрації проведено Другий академічно-практичний форум “Гастрономічна історія Поділля: від родинних рецептів та нотаток – до мови архівних документів”. За архівними документами організовано 71 тематичну виставу.

Підготовлено 11 радіо-, 21 телепередачу, 217 публікацій, проведено значну кількість шкільних уроків та екскурсій для студентів та учнівської молоді. Видано Вісник Державного архіву Хмельницької області “Подільська старовина” № 1 (10) 2024, інформаційно-довідкове видання “УКРАЇНА – ЦЕ МИ!” (із колекції документів дитячого волонтерського руху) другий том, видано збірник архівних матеріалів “Народна освіта на Поділлі в 1864-1917 роках”. Складено методичні рекомендації щодо ведення архівної справи та діловодства у закладах культури області та Нетішинській міській військовій адміністрації.

Успішно реалізовується проєкт Хмельницької обласної військової адміністрації “Все для дітей”, у межах якого архівістами області проведено 168 квестів, лекцій, уроків для дітей та студентів.

Архівісти області у 2024 році започаткували проєкт по роботі з ветеранами “Пам’ять мого роду”, який спрямований на підтримку Захисників та Захисниць України, ветеранів та учасників російсько-української війни та їх родин, їх адаптації до мирного життя, надання психологічної допомоги у відновленні ментального та фізичного здоров’я, популяризації історії України через вивчення архівних джерел, підтвердження української самобутності та ідентичності через генеалогічні дослідження, вивчення історії України та рідного краю в історичних місцях області, впровадження ініціативного документування подій війни.

За міжнародної співпраці продовжено спільні проєкти обміну архівною інформацією з Інститутом досліджень тоталітарних режимів (Чеська Республіка), Pilecki Institut (ФРН), БФ “Меморіал Голокосту “Бабин Яр” та Family Search International (США).

Розпочато співпрацю з Українським університетом в Європі, Республікою Польща (Ukrainian University in Europe – Foundation) та Міжнародним альянсом із захисту спадщини в зонах конфлікту – ALIPH щодо надання грантової допомоги Державному архіву та архівним установам області з метою забезпечення збереження документів НАФ України у цифровому форматі.

Протягом 2024 року на рахунок Державного архіву області надійшло понад 2,0 млн грн, з них від надання платних послуг – майже 1 млн 850,0 тис. гривень.

З початку військової агресії РФ проти України Державний архів, окрім основних завдань, виконує додаткові функції щодо координації роботи із міжнародними громадськими організаціями з отримання гуманітарної допомоги для забезпечення потреб Збройних Сил України, внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), функціонування пункту видачі гуманітарної допомоги для ВПО (надано послуги для 6 тис. таких осіб), обласного кол-центру з гуманітарних питань, який обслуговують працівники Державного архіву області (прийнято близько 2,8 тис. запитів, надано консультації про можливість розміщення в області близько 3 тис. осіб).

Протягом звітнього періоду Державним архівом та архівними установами області, в межах наявних матеріальних та фінансових можливостей вживалися заходи щодо зміцнення матеріально-технічної бази архівів, їх охорони та пожежної безпеки. Незважаючи на позитивну динаміку, залишається невирішеною низка питань у сфері забезпечення належних умов зберігання документів і зміцнення матеріально-технічної бази архівних установ області.

За час експлуатації будівлі та інженерні мережі Держархіву області (корпус № 1 здано в експлуатацію у 1988 році, корпус № 2 – у 1976 році) капітально не ремонтувалися, що призвело до значного їх зношення. Сьогодні назріли питання капітального ремонту будівель Державного архіву (заміна вітражів, ремонт та утеплення фасаду тощо), реконструкції тривалий час не діючих систем кондиціонування та вентиляції повітря в архівосховищах, автоматичної системи газового пожежогасіння, вирішення яких неможливе за наявного рівня фінансування.

Ступінь завантаження архівосховищ Державного архіву становить понад 100%, архівних відділів райдержадміністрацій та їх віддалених робочих місць – 97%, архівних відділів міських рад – понад 92,8%, у трудових архівах – більше 90 відсотків. Архівосховища у віддалених архівних підрозділах селища Вінківці, м. Городок Хмельницької, селища Чемерівці Кам'янець-Подільської райдержадміністрацій завантажені повністю і потребують виділення додаткових приміщень.

У 2024 році збільшено площу приміщень в архівному відділі Нетішинської міської ради, відбулася заміна приміщень в архівному відділі Хмельницької райдержадміністрації (м. Красилів). Протяжність стелажного обладнання збільшено, зокрема в секторах архівного відділу Кам'янець-Подільської, віддалених робочих місцях Шепетівської та Хмельницької райдержадміністрацій, архівному відділі Нетішинської міської ради.

Негайного вирішення потребує питання забезпеченням архівів пожежною сигналізацією. Торік встановлено пожежну сигналізацію у трудовому архіві Волочиської міської ради, проведено поточний ремонт охоронної та пожежної сигналізації у Кам'янець-Подільському міському архіві, встановлено охоронну сигналізацію в архівному відділі Деражнянської міської ради.

З метою оцифрування довідкового апарату архівні установи Летичівської, Старосинявської та Чемеровецької селищних рад забезпечено технічним обладнанням.

Директор Державного
архіву області

Катерина БУРДУВАЛІС